

OBSAH

Seznam použitých zkratk	IX
Úvod	XII

Část I. Starší lidé a právo lidských práv 1

1. Starší lidé – vymezení a terminologie	5
1.1 Obtíže spojené s vymezením kategorie starších lidí	5
1.2 Možné přístupy k vymezení kategorie starších lidí	9
1.3 Vymezení starších lidí v platné právní úpravě	12
1.4 Starší lidé, starší osoby, senioři či důchodci?	14
2. Přístup k ochraně starších lidí založený na (lidských) právech	17
2.1 Čtyři hlavní přístupy k ochraně lidských práv starších lidí	17
2.2 Vývoj přístupu k ochraně starších lidí	20
2.3 Prosazování přístupu ke starším lidem založeného na (lidských) právech	24
3. Typy lidskoprávních problémů, jimž starší lidé čelí	29
3.1 Lidskoprávní problémy vyplývající ze specifických potřeb starších lidí	29
3.2 Lidskoprávní problémy vyplývající z prostředí a situací, kde se starší lidé ocitají	32
3.3 Lidskoprávní problémy vyplývající z ageistických stereotypů a předsudků	34
4. Hlavní právní techniky ochrany lidských práv starších lidí	39
4.1 Zvláštní „seniorské“ instrumenty a ustanovení	41
4.2 Využití zákazu diskriminace	43
4.3 Koncept (zvýšené) zranitelnosti	45
5. Závěry	49

Část II. Ochrana lidských práv starších lidí v rámci mezinárodního práva 51

1. Ochrana lidských práv starších lidí na univerzální rovině	55
1.1 Univerzální instrumenty zaměřené na starší lidi	55

1.2	Ochrana lidských práv starších lidí na univerzální rovině	69
A.	Chápání pojmu starší lidé na univerzální rovině	69
B.	Zvláštní úprava lidských práv starších lidí na univerzální rovině . . .	72
C.	Diskriminace starších lidí na základě věku	74
D.	Využití konceptu zranitelnosti na univerzální rovině	79
E.	Oblasti ochrany lidských práv starších lidí na univerzální rovině . . .	81
F.	Oblast péče	82
G.	Oblast sociálního zabezpečení a sociální ochrany	83
H.	Oblast zdravotní péče	85
CH.	Oblast přístupu k zaměstnání a podmínek v rámci něho	87
I.	Oblast násilí na starších lidech a jejich zneužívání	88
J.	Oblast participace na věcech veřejných	89
K.	Oblast přístupu k moderním technologiím	90
1.3	Nová univerzální úmluva na ochranu lidských práv starších lidí?	91
A.	Historie snah o přijetí univerzální úmluvy na ochranu lidských práv starších lidí	91
B.	Argumenty pro a proti přijetí univerzální úmluvy na ochranu lidských práv starších lidí	93
C.	Možná podoba a obsah univerzální úmluvy na ochranu lidských práv starších lidí	99
1.4	Ochrana lidských práv starších lidí na univerzální rovině – závěry	101
2.	Ochrana lidských práv starších lidí v rámci rady evropy	103
2.1	Definice pojmu „starší lidé“ v dokumentech Rady Evropy	104
A.	Starší lidé v Evropské úmluvě o lidských právech	105
B.	Starší lidé podle (Revidované) Evropské sociální charty	107
C.	Starší osoby v dalších dokumentech Rady Evropy	109
2.2	Nástroje Rady Evropy na ochranu lidských práv starších osob	112
A.	Individuální stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva	112
B.	Kolektivní stížnosti na základě Evropské sociální charty	114
C.	Další mechanismy Rady Evropy	116
2.3	Klíčová lidská práva starších lidí a jejich aplikace v mechanismech Rady Evropy	118
A.	Právo na důstojný a nezávislý život	119
B.	Ochrana proti špatnému zacházení, zanedbávání a zneužívání	121
C.	Sociální ochrana a přístup k zaměstnání	123
D.	Právo na soudní ochranu	125
E.	Zákaz diskriminace na základě věku	127
2.4	Zranitelnost starších lidí v lidskoprávním systému Rady Evropy	131
A.	Řízení před ESLP a zranitelnost	133
B.	Projednání kolektivních stížností a zranitelnost	135
C.	Další mechanismy	137
2.5	Ochrana lidských práv starších lidí v rámci Rady Evropy – závěry	139

3. Ochrana lidských práv starších lidí v právu evropské unie	143
3.1 Instrumenty zaměřené na starší lidi v právu Evropské unie	143
A. Instrumenty zaměřené na lidská práva	144
B. Instrumenty zaměřené na potírání diskriminace	147
C. Instrumenty zaměřené na (aktivní) stárnutí	150
D. Další instrumenty práva EU relevantní pro starší lidi	154
3.2 Ochrana lidských práv starších lidí v právu Evropské unie	156
A. Starší lidé v právu Evropské unie	156
B. Diskriminace na základě věku v oblasti pracovněprávních vztahů	160
C. Diskriminace na základě vyššího věku v pojetí směrnice Rady 2000/78/ES	161
D. Diskriminace na základě vyššího věku v judikatuře unijních soudů	163
E. Význam směrnice 2000/78/ES pro ochranu lidských práv starších lidí	168
F. Diskriminace na základě věku v dalších oblastech aktivit	170
G. Zákaz diskriminace na základě věku jako obecná zásada unijního práva	171
H. Snahy o širší pojetí zákazu diskriminace v rámci práva EU	172
CH. Ochrana lidských práv starších lidí v právu EU neopřená o zákaz diskriminace	175
I. Zvláštní úprava lidských práv starších lidí v právu EU (článek 25 Listiny)	175
J. Využití konceptu zranitelnosti v ochraně lidských práv starších lidí v rámci EU	178
3.3 Ochrana lidských práv starších lidí v právu Evropské unie – závěry	180
 Část III. Ochrana lidských práv starších lidí v české republice	 183
1. Koncept práv starších lidí v českém právním prostředí	187
1.1 Absence obecné právní úpravy práv starších lidí	187
A. Autonomie a důstojnost	189
B. Ochrana před domácím násilím a špatným zacházením v institucích	191
C. Zajištění dostupného a odpovídajícího bydlení	196
D. Prarodičovství	197
E. Zdravotní péče	199
F. Majetkové dispozice pro případ smrti	200
1.2 Práva starších lidí v ČR z pohledu zákazu diskriminace	202
A. Diskriminace a ageismus	203
B. Rovnost a právo na rovné zacházení	205

C.	Zákaz diskriminace starších osob v zaměstnání	206
D.	Zákaz diskriminace starších spotřebitelů	213
E.	Zákaz diskriminace podle věku v oblasti sociálního zabezpečení ..	216
1.3	Zvláštní úprava lidských práv starších lidí v oblasti sociálních práv ...	217
A.	Ochrana sociálních práv starších lidí	217
B.	Sociální práva v judikatuře Ústavního soudu ČR, test racionality ...	221
C.	Judikovatelnost právní úpravy sociálních práv	224
D.	Počátky judikatury o ústavnosti zákonů k tématu starobních důchodů, zdanění a rovného zacházení	225
E.	K redukční hranici pro výpočet procentní výměry důchodu	226
F.	K diskriminaci mužů pečujících o děti	228
G.	Zdanění příjmů starobních důchodců	230
H.	Úvahy nad dalším vývojem starobních důchodů jako příkladu ochrany práv starších osob	233
1.4	Koncept zranitelnosti a starší lidé	234
A.	Koncept zranitelnosti v českém právu	235
B.	Kumulace staršího věku a dalších důvodů zranitelnosti	237
C.	Starší osoby s psychosociálním postižením	237
D.	Starší lidé v situaci chudoby	239
E.	Starší lidé ve výkonu trestu	240
F.	LGBTQ+ starší lidé	242
1.5	Závěry	243
Závěr		245
Abstract		253
Seznam použité judikatury a literatury		257